

ОСНОВНІ ЕТАПИ, ІСТОРИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА ЇЇ ХАРАКТЕРНІ РИСИ

Власова Н.О., Ковінько О.С.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Розглянуто та узагальнено основні теоретичні підходи різноманітних економічних шкіл до розуміння сутності процесів концентрації, що розрізняються за рівнем взаємозв'язку і значущістю ринкових структур та внутрішніми механізмами господарювання в межах окремих фірм. Визначено основні етапи розвитку процесів концентрації в економіці, які послідовно базувалися на технологічній, організаційній, економічній та корпоративній основі й обумовлені історичними умовами розвитку виробництва та систем господарювання, а саме: розподілом праці; удосконаленням засобів виробництва; змінами у зовнішньому середовищі та структурі ринків; формуванням прав власності та розвитком організаційно-правових форм та внутрішніх організаційних структур підприємств; накопиченням та централізацією капіталу; злиттям виробничого та фінансового капіталів. Результати теоретичних досліджень відображено у таблиці.

Таблиця - Основні етапи, історичні умови розвитку концентрації та її характерні риси

Етапи розвитку концентрації	Передумови	Зміст	Зв'язок з ринковими структурами
1. Технологічний	Спеціалізація та розподіл праці у сфері виробництва, технічний прогрес	Збільшення масштабів виробництва в межах окремих підприємств	В умовах вільної конкуренції концентрація виробництва пов'язана зі зростанням ринку (попиту)
2. Організаційний	Спеціалізація та розподіл праці на основі організації виробництва, виникнення нових організаційних структур (акціонерних товариств)	Збільшення масштабів діяльності у сфері виробництва та обігу на основі накопичення (концентрації) капіталу	Концентрація сприяє монополізації окремих національних ринків та галузей
3. Економічний	Злиття виробничого та банківського капіталів, капіталів-функцій та капіталів-власності, виникнення фінансового капіталу	Збільшення масштабів діяльності у всіх сферах шляхом централізації капіталів (об'єднання, злиття тощо)	Конкуренція капіталів, монополізація національної економіки на міжгалузевому рівні
4. Корпоративний	Розвиток корпоративних організаційних структур, виникнення транснаціональних корпорацій	Збільшення масштабів діяльності за рахунок децентралізації та диференціації, що сполучаються з централізованим контролем та розподілом ресурсів	Сполучення монополізації на рівні міжнародних ринків з дією ринкових механізмів в межах транснаціональних корпорацій